

АНОТАЦІЯ

Кан О. Ю. Організаційно-методичні засади підготовки майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України в 1850–1917 роках. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Херсонський державний університет, Міністерство освіти і науки України; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України. Дрогобич, 2021.

Сучасна вища освіта спрямована на створення сприятливих умов для розвитку й навчання конкурентоспроможної особистості на вітчизняному та світовому ринку праці. Для виконання цієї мети в Україні прийнято низку нормативно-правових документів: закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002), Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Концепція літературної освіти (2011), та ін. Їх реалізація в освітньому процесі вишів потребує врахування особистісних та психологічних якостей здобувачів освіти, підбору змісту, форм і методів навчання відповідно індивідуальних можливостей кожного з них.

Теоретичною основою сучасної університетської (зокрема й філологічної) освіти є історико-педагогічний досвід, вивчення якого – одне із головних завдань української науки. Зокрема, важливо дослідити становлення та розвиток вищої філологічної освіти, проаналізувати її зміст, форми та методи навчання, узагальнити досвід, визначити перспективи розвитку. Історичні традиції викладання філологічних дисциплін повинні бути враховані в новітніх освітніх програмах професійної підготовки фахівців.

Об'єкт дослідження – генеза організаційно-методичних засад підготовки студентів-філологів у вищих навчальних закладах України

в 1850–1917 роках. Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти організації філологічної освіти в університетах України досліджуваного періоду. Мета дослідження – на основі цілісного аналізу організаційно-методичних засад підготовки студентів-філологів у вищих навчальних закладах України в 1850–1917 роках виявити особливості їх модифікації та актуалізувати ефективні підходи й ретроспективний досвід викладання філологічних дисциплін у сучасних умовах.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У дисертації комплексно досліджено організаційно-методичні засади підготовки студентів-філологів у вищих навчальних закладах України в 1850–1917 роках та визначені особливості модифікації організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів (залежність філологічної освіти від політики уряду; брак належного навчально-методичного забезпечення освітнього процесу; недостатня увага до вивчення української мови), а також виокремлено негативні та позитивні тенденції розвитку організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів.

У дослідженні поняття «організаційно-методичні засади підготовки майбутніх філологів» розглядається як цілісна, упорядкована та багатогранна система, що має на меті за допомогою змісту, форм, методів і засобів навчання сформувати у студентів-філологів уміння та навички з мов та літератур, озброїти їх такими твердими навичками (здатність розв’язувати складні спеціальні теоретичні питання та практичні проблеми основних світоглядних теорій та концепцій філологічних дисциплін, знання предметної галузі та розуміння професійної діяльності, здатність до пошуку, оброблення, аналізу та критичного оцінювання інформації з різних джерел, оволодіння спеціальними культурологічними та міжкультурними знаннями), а також розвинути у них відповідні м’які навички (критичне мислення, вміння налагоджувати міжособистісні контакти, навички ефективної комунікації та слухання, вміння прогнозувати, гнучкість та адаптивність).

З урахуванням дидактичного, нормативно-законодавчого та історичного критеріїв обґрунтовано три етапи розвитку організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України другої половини XIX – початку XX століття та основні тенденції кожного з них, а саме: 1) 1850–1962 роки – реорганізаційно-структурний етап (реорганізація філософських факультетів вишів та створення на їх базі історико-філологічних та фізико-математичних факультетів; структурування змісту навчання студентів-філологів; розробка авторських навчальних програм із філологічних дисциплін); 2) 1863–1883 роки – інтенсифікаційно-мотиваційний етап (поява та інтенсивний розвиток нових філологічних спеціальностей; автономія університетів щодо організації освітнього процесу; відкриття кафедр української мови; пошук нових, більш ефективних, форм та методів навчання студентів-філологів); 3) 1884–1917 роки – конверсійно-оновлювальний етап (оновлення нормативно-правового забезпечення діяльності вищих навчальних закладів; конверсійні процеси у вищій філологічній освіті (запровадження предметної системи навчання, розподіл навчальних дисциплін за спеціальностями); поступове впровадження української мови).

Схарактеризовано зміст та організацію навчання майбутніх філологів у вишах України досліджуваної доби.

З’ясовано, що зміст навчання майбутніх філологів здебільшого було сконцентровано на класичній філології, вивченні стародавніх мов та літератур. Також вивчалися дисципліни російсько-слов’янської філології, а пізніше й романо-германські мови, хоча викладання так званих «нових мов» у різних варіаціях здійснювалося в процесі підготовки майбутніх філологів у всіх університетах.

Основними формами організації навчання в університетах України були лекції, практичні заняття, семінари, колоквіуми, репетиції. Практичні заняття часто зводилися до майже самостійних занять студентів.

Поміж методів викладання переважали практичні (вправи з перекладу з/на мову, вправи з говоріння, вправи з написання творів тощо), словесні (пояснення творів стародавніх та сучасних авторів, роз'яснення окремих положень, фрагментів твору, розповідь, бесіда, лекція, дискусія), робота з підручником, посібником, твором автора (читання, переклад, вивчення, реферування, конспектування).

Засобами навчання були підручники та посібники (зарубіжні та вітчизняні), хрестоматії, конспекти лекцій, твори стародавніх авторів, автентичні тексти, власні конспекти викладачів.

В основу навчання філологів у 1850–1917 роках покладали такі принципи: науковості, систематичності й послідовності, самостійності, наочності, наступності.

Виокремлено ефективні підходи (полікультурний, індивідуальний, лінгвосоціокультурний, діалогічний, диференційований) й ретроспективний досвід підготовки студентів-філологів для подальшої імплементації в сучасний освітній процес: запровадження білінгвальної підготовки; наступність у навчанні між середньою та вищою ланками освіти; використання ефективних методів, спрямованих на занурення в мовне середовище; створення нових подвійних спеціальностей з неспорідненими спеціалізаціями; вдосконалення культурологічного компоненту освітніх програм та навичок міжкультурної комунікації студентів.

Визначено ключові поняття дослідження (філологічна освіта, професійна підготовка майбутніх філологів, організаційно-методичні засади, організаційно-методичні засади підготовки майбутніх філологів) та уточнено їх сутність.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів в 1850–1917 роках. Перспективи подальших наукових досліджень зумовлені багатогранністю та актуальністю теми в сучасному освітньому просторі та можуть бути такими: пошук ефективних методів навчання філологічних

дисциплін; вивчення змісту філологічної освіти та філологічних дисциплін, їх навчально-методичного забезпечення на різних історичних етапах; розвиток сучасної вищої філологічної освіти з урахуванням інноваційних надбань.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що результати наукового пошуку знайшли відображення в методичних рекомендаціях «Підготовка майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України в 1850–1917 роках». Основні положення та висновки дослідження можуть використовуватися для вдосконалення навчальних планів і програм, підручників, посібників, методичних рекомендацій.

Результати дослідження можуть бути враховані при розробці змісту посібників і підручників для підготовки фахівців з педагогіки, філології і лінгвістики, при написанні наукових і науково-методичних праць з історії педагогіки та філології.

Ключові слова: організаційно-методичні засади, підготовка, філологи, філологічна освіта, філологічні дисципліни, вищі навчальні заклади, університети, зміст навчання, форми навчання, методи навчання, засоби навчання.

SUMMARY

Kan O. Yu. The structural and methodological framework for training future philology experts in higher educational institutions of Ukraine in 1850–1917. – Qualifying research paper as manuscript copyright.

Thesis for a Doctor of Philosophy Degree in a speciality 011 Educational, Pedagogical Sciences. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine; Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. Drohobych, 2021.

Modern higher education focuses on creating favourable conditions for the growth and training of a competitive personality in the national and global labour market. For achieving this goal, Ukraine has adopted several legal documents: the

laws of Ukraine "On Education" (2017), "On Higher Education" (2014), the National Doctrine of Education in Ukraine (2002), Conceptual principles of pedagogical education in Ukraine and its integration into the European educational space (2004), the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012–2021, the Concept of Literature Education (2011), etc. Their implementation in the educational process of universities requires taking into account the personal and psychological traits of students, selection of teaching content, forms and methods according to the individual differences of each student.

The theoretical basis of modern university (including philological) education is a historical and pedagogical experience. Its study is one of the main tasks of Ukrainian science. Among other factors, it is important to study the progress and growth of higher philological education, to analyse its content, forms and methods of teaching, to summarize the experience, to determine the prospects for further development. Historical traditions of philological courses teaching should be taken into account in the latest educational programs of professional training.

The object of research is the genesis of the structural and methodological framework for training philology students in higher educational institutions of Ukraine in 1850-1917. The subject of research – theoretical and practical aspects of the structure of philological education in Ukrainian universities of the researched period. The study aims to identify the peculiarities of the modification and update effective approaches and retrospective experience of teaching philological courses in current conditions based on an integral analysis of the structural and methodological framework for training philology students in higher educational institutions of Ukraine in 1850-1917.

The work consists of an introduction, two sections, conclusions, a list of sources, appendices.

The dissertation examines the structural and methodological framework for training philology students in higher educational institutions of Ukraine in 1850-1917 in its entirety and identifies features of modification of structural and methodological framework for training future philology experts (dependence of

philological education on the government policy; lack of proper learning and teaching support materials; inadequate attention to the Ukrainian language learning). The thesis also reveals negative and positive trends of structural and methodological framework growth for the future philology experts training.

In the research, the author represents the concept of "structural and methodological framework for future philology experts training" as an integral, structures and comprehensive system which due to the content, forms, methods and techniques is aimed at forming philology students' skills and knowledge in languages and kinds of literature, provide them with such solid skills (ability to solve complex special theoretical issues and practical problems concerning of basic worldview theories and concepts of philological disciplines, knowledge of the subject and understanding of professional areas, ability to search, process, analyze and evaluate information critically from different sources, mastering of special culturological and intercultural knowledge), as well as to exercise appropriate soft skills (critical thinking, ability to build interpersonal contacts, skills of effective communication and listening, ability to predict, flexibility and adaptability).

In the context of the didactic, regulatory-legislative and historical criteria, the author proves three stages of development of structural and methodological framework for future philology experts training in higher educational institutions of Ukraine in the second half of the XIX – early XX centuries as well as it is presented the main trends of each stage, which are as follows: 1) 1850–1962 – reorganization-structural stage (reorganizing of philosophical faculties of universities and establishing of historical-philological and physical-mathematical faculties on their basis; structuring of the content of education of philology students; developing of author's syllabi on philological courses); 2) 1863–1883 – intensification-motivational stage (creating and intensive growing of new philological majors; autonomy of universities in the educational process; establishing of the Ukrainian language departments; searching for new, more efficient teaching forms and methods for philology students); 3) 1884–1917 – conversion-renewal stage (updating the legal framework for higher education

institutions; conversion processes in higher philological education (introduction of the subject system of education, academic disciplines division by specialties); gradual introduction of the Ukrainian language).

The thesis defines the content and organization of training for future philology experts in the universities of Ukraine of the period researched.

It is specified that the content for training future philology experts was mostly focused on classical philology, the study of ancient languages and kinds of literature. Students also studied the Russian-Slavic philology courses and later Romano-Germanic languages, although the teaching of so-called "new languages" in different variations was presented in the curriculum of training for future philology experts at all universities.

The main forms of organization of teaching in the universities of Ukraine were lectures, practical classes, seminars, colloquia, rehearsals. Practical classes were often reduced to almost independent work of students.

Among the methods of teaching there was practical (exercises for translation from/into language, speaking and writing exercises, etc.), verbal (explanation of works written by ancient and modern authors, eliciting certain passages of the work, narration, conversation, lecture, discussion), work with a textbook, guidebook, work of the author (reading, translation, study, abstracting, summarizing).

Teaching techniques include textbooks and guidebooks (foreign and native), anthologies, lecture notes, works written by ancient authors, authentic texts, teachers' notes.

The following principles were the basis for philology students training in 1850–1917: scientificity, systematicity and consistency, independence, visualization, and continuity.

The author identifies efficient approaches (multicultural, individual, linguosociocultural, dialogical, differentiated) and retrospective experience of philology students training for further implementing into the modern educational process: introduction of bilingual preparation; continuity between secondary and

higher education; use of effective methods aimed at language immersion; creation of new double specialities with unrelated majors; improving the cultural component of academic programs and intercultural communication skills of students.

There are key concepts which are defined in the research (philological education, professional training of future philology experts, structural and methodological framework, structural and methodological framework for future philology experts training).

The research does not cover all aspects of the structural and methodological framework for the future philology experts training in 1850-1917. Prospects for further research are due to the complexity and relevance of the topic in the modern educational space and can be as follows: the search for efficient methods of philological courses teaching; the study of the content of philological education and philological courses, their teaching and learning support materials at different historical stages; the development of modern higher philological education covering teaching and learning innovations.

The practical significance of the research results is reflected in the methodological guidelines "Training of future philology experts in higher educational institutions of Ukraine in 1850-1917." The main points and conclusions of the research can be used to improve curricula, textbooks, guidebooks, methodological guidelines.

The results of the research can be included in the content of guidebooks and textbooks for training specialists in pedagogy, philology and linguistics, when writing scientific and scientific-methodical works on the history of pedagogy and philology.

Key words: structural and methodical framework, training, philology experts, philological education, philological courses, higher educational institutions, universities, the content of training, forms of training, methods of training, training techniques.

**Список публікацій здобувача, в яких опубліковані основні наукові
результати дисертації:**

***Статті в наукових фахових виданнях України та у виданнях,
що входять до міжнародних наукометричних баз даних***

1. Кан О. Ю. Іноземні мови як складова змісту освіти українських університетів II половини XIX – початку XX століття. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. Випуск 28. С. 264–271.
2. Кан О. Ю. Організація навчання філологічних дисциплін в університетах України 2-ої половини XIX – початку XX століття. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Випуск 32. С. 263–269.
3. Кан О. Ю. Організація філологічної освіти на філософському факультеті Львівського університету імені Яна Казимира у 1850-1917 роках. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Випуск 33. С. 280–285.
4. Кан О. Ю. Класична філологія як складова підготовки майбутніх фахівців-мовників (друга половина XIX – початок XX ст.). *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Випуск 35. С. 277–284.
5. Кан О. Ю. Дефінітивний аналіз організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / редкол. С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. К.: Міленіум, 2017. Вип. 277. С. 105–113.

6. Кан О. Ю. Архівні матеріали як джерело дослідження проблеми підготовки філологів у вищих навчальних закладах України (1850-1917 рр.). *Інноваційна педагогіка*: науковий журнал. Одеса, 2019. Випуск 14. Т.2. С. 47–50.
7. Кан О. Оновні підходи до викладання мов: історія та сучасність. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 3. 2020. С. 82–91.

Наукові праці у періодичних виданнях іноземних держав

8. Kan O. Yu. Studying classical philology in Kharkiv Imperial University in 1850-1900. *Personality development in the age of globalization: Collection of scientific papers*. Morrisville, Lulu Press, 2016. P. 119–123.
9. Слюсаренко Н. В., Кан Е. Ю. Периодизация развития филологического образования в университетах Украины во II половине XIX – начале XX века. *Доклады Казахской академии образования* / редкол. А. К. Кусайынов (глава) и др. Астана, 2017. № 4. С. 33–41.
10. Кан Е. Ю. Историография подготовки будущих филологов в университетах Украины во II половине XIX – начале XX века. *Доклады Казахской академии образования* / редкол. А. К. Кусайынов (глава) и др. Астана, 2018. № 3. С. 89–96.
11. Kan O. Learning and teaching support materials for training philology students in Ukrainian universities from 1850 to 1917. *Intellectual Archive*. Volume 9. Number 2, 2020. P. 123–132.

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

12. Кан О. Ю. Вплив управлінських реформ на організацію навчання на філологічних факультетах в університетах України в XIX столітті. *Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід*: матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної конференції (м. Херсон, 10-11 листопада 2016 р.). Херсон: «Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 85–88.

13. Кан О. Ю. Викладання дисциплін філологічного циклу в університетах України II половини XIX – початку XX століття. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами*: матеріали II Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-методичної конференції (м. Херсон, 18 листопада 2016 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» 2016. Ч. 1. С. 171–176.
14. Кан Е. Ю. Развитие филологического образования в системе высшей школы Украины II половины XIX – начала XX века. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук*: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан (г. Астана, 9 декабря 2016 г.). Астана: Евразийский гуманитарный институт, 2016. С. 91–93.
15. Кан О. Філологічна освіта на філософському факультеті Львівського університету у 1850-1871 роках. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення та підходи*: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Баку – Ужгород – Дрогобич, 10 березня 2017 р.). Баку – Ужгород – Дрогобич: Посвіт, 2017. С. 219–221.
16. Кан О. Ю. Відображення проблеми підготовки майбутніх філологів в Україні в другій половині XIX – на початку XX століття в дисертаційних дослідженнях вітчизняних учених. *Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід*: матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної конференції (м. Херсон, 15-16 листопада 2017 р.) Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 255–257.
17. Кан О. Ю. Відображення проблеми підготовки майбутніх філологів у ВНЗ України на шпальтах періодичних видань II половини XIX – початку XX століття. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами*: матеріали II Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-методичної конференції (м. Херсон, 05 грудня 2017 р.): у 3 ч. / за

ред. Кузьменка В. В., Слюсаренко Н. В. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» 2017. Ч. 1. С. 295–299.

18. Кан Е. Ю. Отображение проблемы подготовки будущих филологов в Украине во второй половине XIX – начале XX века в периодических изданиях. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук: материалы международной научно-практической конференции* / под общей редакцией А. К. Кусаинова (г. Астана, 13 декабря 2017 г.). Астана: Евразийский гуманитарный институт, 2017. С. 64–65.

19. Кан О. Ю. Категоріальний апарат проблеми підготовки майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України. *Science and Life: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv (Karlovy Vary-Kyiv, 30 November 2017)* [Electronic resource] / Editors prof. I. P.Klimov, I. V.Ignatko, V. B.Mantusov. Electron. txt. d. Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek. С. 133–137.

20. Кан О. Джерельна база дослідження підготовки майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України. *Współczesne trendy rozwoju edukacji i nauki w kontekście interdyscyplinarnym: materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej (Częstochowa – Użhorod – Drohobycz , 29–30 marca 2018 roku)* / red.: I. Zymomrya, W. Ilnytskyj, H. Burunowa, D. Romaniuk, A. Sochal. Częstochowa – Użhorod – Drohobycz: Posvit, 2018. С. 243–246.

21. Кан О. Ю. Ідеї В. О. Сухомлинського щодо підготовки майбутніх філологів. *Нова українська школа – діалог з В. О. Сухомлинським: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Херсон, 25 квітня 2018 р.): в 2 ч. / за заг. ред. А. М. Зубка, В. В. Кузьменка, Н. В. Слюсаренко. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Ч. 1. С. 76–80.

22. Кан О. Ю. Видатні автори часопису «Основа» про українську філологію. *Педагогічна персоналістика: теорія, історія, освітня практика: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції до 78 річниці від дня народження Богдана Михайловича Ступарика* (м. Івано-

URL: <http://conference.pu.if.ua/forum/viewtopic.php?f=195&t=431>

23. Кан Е. Ю. Формы, методы и приемы обучения филологических дисциплинам в университетах Украины во II половине XIX – начала XX века. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук*: материалы международной научно-практической конференции / под общей редакцией А. К. Кусаинова (г. Астана, 7 декабря 2018 г.). Астана: Евразийский гуманитарный институт, 2018. С. 130–132.

24. Кан О. Ю. Порівняльна характеристика організаційно-методичних засад підготовки майбутніх філологів в університетах України у 1850-1971 роках. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 1-2 лютого 2019 р.). К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч.1. С. 9–13.

25. Кан О. Ю. Джерела другої половини XIX – початку XX століття щодо підготовки філологів в університетах України. *Педагогіка у вимірі соціокультурних досліджень*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 10-11 квітня 2019 р.). Херсон: Айлант, 2019. С. 94–96.

26. Кан О. Організаційно-методичні засади підготовки студентів-філологів у закладах вищої освіти України другої половини XIX – початку XX ст. *Виховання дітей та молоді: теорія і практика*: зб. наук. праць / за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. С. 65–69.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

27. Кан О. Ю. Підготовка майбутніх філологів у вищих навчальних закладах України в 1850-1917 роках: методичні рекомендації. Херсон: Айлант, 2020. 88 с.

REFERENCES

Articles in scientific professional journals of Ukraine and in publications included in international scientometric databases

1. Kan, O. Yu., 2015. Inozemni movy yak skladova zmistu osvity ukraiinskikh universytetiv II polovyny XIX – pochatku XX stolittia [Foreign languages as a component of the educational content in Ukrainian universities in the II half of XIX – early XX century]. *Pedagogical almanac*, 28, pp. 264-271.
2. Kan, O. Yu., 2016. Organizatsiia navchannia filolohichnykh dystsyplin v universytetakh Ukrainy 2-oyi polovyny XIX – pochatku XX stolittia [The organization of teaching process of philological courses in Ukrainian universities in the 2nd half of XIX – early XX century]. *Pedagogical almanac*, 32, pp. 263-269.
3. Kan, O. Yu., 2017. Organizatsiia filolohichnoii osvity na filosofskomu fakulteti Lvivskoho universytetu imeni Yana Kazemyra u 1850-1917 rokakh [The organization of philological education on the philosophy faculty of Yan Kazemir Lviv University in 1850-1917]. *Pedagogical almanac*, 33, pp. 280-285.
4. Kan, O. Yu., 2017. Klasychna filolohiia yak skladova pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv-movnykiv (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Classical philology as a component of future philology experts training (the second half of XIX – early XX century)]. *Pedagogical almanac*, 35, pp. 277-284.
5. Kan, O. Yu., 2017. Definityvnyi analiz orhanizatsiyno-metodychnykh zasad pidhotovky maybutnikh filolohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [The definititial analysis of structural-methodological framework for future philology experts training in higher educational institutions of Ukraine]. *The scientific bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*, 277, pp. 105-113.
6. Kan, O. Yu., 2019. Arkhyvni materialy yak dzherelo doslidzhennia problem pidhotovky filolohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (1850-1917 rr.) [The archival resources as a source of the research for philology experts training in

higher educational institutions of Ukraine (1850-1917)]. *Innovative Pedagogy*, 14(2), pp. 47-50.

7. Kan, O. Yu., 2020. Osnovni pidkhody do vykladannia mov: istoriia i suchasnist [Key approaches of the language teaching: then and now]. *The collection of research papers of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*, 3, pp. 82-91.

Scientific publications in periodicals of foreign countries

8. Kan, O. Yu., 2016. Studying classical philology in Kharkiv Imperial University in 1850-1900. *Personality development in the age of globalization: Collection of scientific papers*, pp. 119–123.

9. Sliusarenko, N. V., Kan, Ye. Yu., 2017. Periodizatsiya razvitiya filologicheskogo obrazovaniya v unyversytetah Ukrainy vo II polovine XIX – nachale XX veka [Periodization of the philological education evolution at Ukrainian universities in the II half of the XIX – early XX century]. *Reports of the Kazakh Academy of Education*, 4, pp. 33-41.

10. Kan, Ye. Yu., 2018. Istoriografiya podgotovki budushhikh filologov v universitetakh Ukrainy vo II polovine XIX – nachale XX veka [Historiography of future philology experts training at Ukrainian universities in the II half of XIX – early XX century]. *Reports of the Kazakh Academy of Education*, 3, pp. 89-96.

11. Kan, O., 2020. Learning and teaching support materials for training philology students in Ukrainian universities from 1850 to 1917. *Intellectual Archive*, 9(2), pp. 123–132.

Published works, certifying the approbation of the dissertation materials

12. Kan, O. Yu., 2016. Vplyv upravlinskykh reform na orhanizatsiiu navchannia na filolohichnykh fakultetakh v unyversytetakh Ukrainy v XIX stolitti [The impact of management reforms on the organization of education at philological faculties in Ukrainian universities in the XIX century]. *Training of managers of the educational sector in the conditions of decentralization of administrative*

structures: world experience: proceedings of All-Ukrainian (with international participation) scientific-practical conference. Kherson, November 10-11, 2016, pp. 85-88.

13. Kan, O. Yu., 2016. Vykladannia dystsyplin filolohichnoho tsyклу v universytetakh Ukrainy II polovyny XIX – pochatku XX stolittia [Teaching philological courses in Ukrainian universities in the II half of the XIX – early XX century]. *Theoretical and methodological foundations of education development and management of educational institutions: proceedings of All-Ukrainian (with international participation) scientific-practical conference. Kherson, November 18, 2016, pp. 171-176.*

14. Kan, Ye. Yu., 2016. Razvitie filologicheskogo obrazovaniya v sisteme vyshchej shkoly Ukrainy II polovyny XIX – nachala XX veka [Philological education evolution in the system of higher education of Ukraine in the II half of the XIX – early XX century]. *Modern problems of the humanities and social sciences: proceedings of International scientific-practical conference. Astana, December 18, 2016, pp. 91-93.*

15. Kan, O. Yu., 2017. Filolohichna osvita na filosofskomu fakulteti Lvivskoho universytetu u 1850-1871 rokakh [Philological education at the Faculty of Philosophy of Lviv University in 1850-1871]. *Basic and applied research: modern scientific and practical solutions and approaches: proceedings of II International scientific-practical conference. Baku-Uzhhorod-Drohobych, March 10, 2017, pp. 219-221.*

16. Kan, O. Yu., 2017. Vidobrazhennia problemy pidhotovky maibutnikh filolohiv v Ukraini v druhii polovyni XIX – na pochatku XX stolittia v dysertatsiinykh doslidzhenniakh vitchyznianskykh uchenykh [Reflection of the problem of future philology experts training in Ukraine in the second half of the XIX - early XX century in the dissertation research of national scientists]. *Training of managers of the educational sector in the conditions of decentralization of administrative structures: world experience: proceedings of All-Ukrainian (with international*

participation) scientific-practical conference. Kherson, November 15-16, 2017, pp. 255-257.

17. Kan, O. Yu., 2017. Vidobrazhennia problemy pidhotovky maibutnikh filolohiv u VNZ Ukrainy na shpaltakh periodychnykh vydan II polovyny XIX – pochatku XX stolittia [Reflection of the problem of future philology experts training in Ukrainian universities on the pages of periodicals of II half of the XIX – early XX century]. *Theoretical and methodological foundations of education development and management of educational institutions*: proceedings of All-Ukrainian (with international participation) scientific-practical conference. Kherson, December 05, 2017, pp. 295-299.

18. Kan, Ye. Yu., 2017. Otobrazhenie problemy podgotovki budushhikh filologov v Ukraine vo vtoroj polovine XIX – nachale XX veka v periodicheskikh izdaniyakh [Reflection of the problem of future philologists training in Ukraine in the II half of the XIX – early XX century in periodicals]. *Modern problems of the humanities and social sciences*: proceedings of International scientific-practical conference. Astana, December 13, 2017, pp. 64-65.

19. Kan, O. Yu., 2017. Katehorialnyi aparat problemy pidhotovky maibutnikh filolohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [The categorial apparatus of the problem of future philology experts training in higher educational institutions of Ukraine]. *Science and Life*: proceedings of articles of the international scientific conference. Karlovy Vary – Kyiv, November 30, 2017, pp. 133–137.

20. Kan, O., 2018. Dzherelna baza doslidzhennia pidhotovky maibutnikh filolohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Source base of research for future philology experts training in higher educational institutions of Ukraine]. *Contemporary trends in the development of education and science in an interdisciplinary context*: proceedings of the III International scientific and practical conference. Częstochowa – Uzhhorod – Drohobycz, March 29-30, 2018, pp. 243–246.

21. Kan, O. Yu., 2018. Idei V. O. Sukhomlynskoho shchodo pidhotovky maibutnikh filolohiv [V. O. Sukhomlinskyi's ideas for future philology experts training]. *The new Ukrainian school – a dialogue with V. O. Sukhomlynsky: proceedings of All-Ukrainian scientific-practical conference*. Kherson, April 25, 2018, pp. 76-80.
22. Kan, O. Yu., 2018. Vydatni avtory chasopysu «Osnova» pro ukrainsku filolohiiu [Outstanding authors of "Osnova" journal about Ukrainian philology]. *Pedagogical personalistics: theory, history, educational practice: proceedings of II All-Ukrainian scientific-practical internet-conference dedicated to the 78th birth anniversary of Bohdan Mykhailovych Stuparyk*. Ivano-Frankivsk, December 5, 2018, URL: <http://conference.pu.if.ua/forum/viewtopic.php?f=195&t=431>
23. Kan, Ye. Yu., 2018. Formy, metody i priemy obucheniya filologicheskikh disciplinam v universitetakh Ukrainy vo II polovine XIX – nachala XX veka [Forms, methods and techniques for teaching philological courses at Ukrainian universities in the II half of the XIX - early XX century]. *Modern problems of the humanities and social sciences: proceedings of International scientific-practical conference*. Astana, December 7, 2018, pp. 130-132.
24. Kan, O. Yu., 2019. Porivnialna kharakterystyka orhanizatsiino-metodychnykh zasad pidhotovky maibutnikh filolohiv v universytetakh Ukrainy u 1850-1971 rokakh [Comparative characteristics of structural and methodical framework for future philology experts training in Ukrainian universities in 1850-1971]. *Modern tendencies and factors of development of pedagogical and psychological sciences: proceedings of International scientific-practical conference*. Kyiv, February 1-2, 2019, pp. 9–13.
25. Kan, O. Yu., 2019. Dzherela druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia shchodo pidhotovky filolohiv v universytetakh Ukrainy [Sources of the second half of the XIX – early XX century as to the philology experts training in Ukrainian universities]. *Pedagogy in the dimension of socio-cultural research: proceedings of All-Ukrainian scientific-practical conference*. Kherson, April 10-11, 2019, pp. 94-96.

26. Kan, O., 2020. Orhanizatsiino-metodychni zasady pidhotovky studentiv-filolohiv u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. [Structural and methodical framework for philology students training in higher education institutions of Ukraine in the second half of the XIX – early XX century]. *Education of children and youth: theory and practice*: collection of scientific papers. Drohobych, 2020, pp. 65-69.

Published papers that further reflect the scientific results of the dissertation

27. Kan, O., 2020. Pidhotovka maibutnikh filolohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy v 1850-1917 rokakh: metodychni rekomendatsii [Training of future philology experts in higher educational institutions of Ukraine in 1850-1917: guideline]. Kherson, 2020, 88 p.